

Toldreformen og Industrien.

Cand. polit. J. Schovelin.

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/nto/nto_nrk-PDF/nto_nrk_0003_85557.pdf

pdf genereret den : 24-1-2006

Toldreformen og Industrien.

(Beskyttelsesspørgsmaalet.)

Af

Cand. polit. J. Schovelin.

Den politiske Stilstand, der æder som en Kræftskade paa saa mange Forhold, har ogsaa maattet skade en fornuftig Diskussion og en saglig Behandling af Toldloven. Der har været gjort en modsat Mening gjældende, idet man har sagt, at netop fordi man maatte vide, at man havde Tiden for sig, kunde man, medens Partierne udfægtede deres storpolitiske Stridigheder, med desto større Ro og Tryghed hengive sig til en rationel og alsidig Drøftelse af de foreliggende Sager og derved forberede disse saa godt, at de var lige til at gennemføre uden videre Tidsspilde, naar roligere Forhold igjen indtraadte. Saa længe en Sag endnu ikke har været for, kan dette maaske siges med en vis Ret, men er den først bleven trukket ind i den politiske Malstrøm, gjælder det ikke mere. Ved Toldloven har saaledes Spørgsmaalet om Kompensation naturlig slugt al Interesse paa begge Sider, og man er ikke kommen synderlig videre ned i det Saglige end til Striden om, hvilke af de store Konsumartikler, der skulle gives fri. Under

saadanne Forhold blive de enkelte Spørgsmaal ikke alene forsømte, men hvad der er værre: præjudicerede. Naar vi en Gang skulle have en Toldlov, vil der sandsynligvis blive liden Tid efter saa megen Tale til at tage Spørgsmaalene op til nye, grundige Undersøgelser — og i 9 af de 10 Tilfælde ere saadanne endnu ikke anstillede — og under saadanne Omstændigheder vil meget kunne komme til at løbe ind med i Farten, som oprindeligt syntes mindre væsenligt, men som man under roligere Forhold havde faaet undersøgt og ændret.

Man kunde have tænkt sig, at Spørgsmaalet om Beskyttelse under normale Forhold var blevet skudt stærkt frem i Forgrunden. Det havde været naturligt efter Tysklands forudgaaende Exempel og de seneste handelspolitiske Strømninger. Som Forholdene nu have udviklet sig, har det ikke bragt Andre i Effekt end de Industridrivende. Der har vel nok været Nuancer at spore i Opfattelserne, som under andre Omstændigheder kunde være blevne uddybede til vigtige principielle Forskjelligheder; men ogsaa kun Nuancer. Landstingets Flertal syntes at være saa temmelig beskyttelsesvenligt, mindre i Kraft af vidtrækkende socialpolitiske Betragtninger, end ud fra en farveløs Konservativisme. Til Gjengjæld var man i Folkethinget noget mere stemt for Frihandel, men, som det synes, mere som et Slags Liebhaber, villig til foreløbig at slaa helt af paa Meningsforskjellighederne uden Forhandling, og, naar det kom til Stykket, formodentlig ogsaa villig til definitivt Afslag igjennem en Forhandling, der bød Imødekommen paa de store Differenspunkter.

Vi tro altsaa at kunne gaa ud fra, at der let vil kunne opnaas Enighed paa dette Omraade om Bevar-

elsen af status quo. Dette stemmer ogsaa ganske naturlig med vore Traditioner og vor Frygt for at komme ind paa Nogetsomhelst, der kunde ligne en radikal Experimentering. Imidlertid er jo Sagen den, at der efter Alles énstemmige Mening i første Række bør finde Lettelser Sted i Afgifterne paa Industriens Raa- og Hjælpestoffer — Noget, som jo unægtelig ogsaa er af den største Betydning for Industrien og ganske særlig for dens Udvikling i Retning af Export. Da nu imidlertid en Del af den bestaaende Beskyttelse kun har til Hensigt at kompensere de nævnte Afgifter, bliver man altsaa, selv om, eller netop fordi, man i det Væsenlige kun vil bevare det Bestaaende, nødsaget til at røre ved Beskyttelsessatserne. Denne Situation giver i sig selv en naturlig Anledning til at komme noget nærmere ind paa Spørgsmaalet om Beskyttelsens Størrelse i en Række Enkeltilfælde, end hvis man ved Behandlingen af Toldreformen ganske rolig kunde have ladet denne Del af Sagen helt ligge. Det er jo nemlig umuligt, selv med et langt mere indgaaende Detailkjendskab til disse Forhold end det, man for Tiden har, nøjagtig at udmaale i de enkelte Tilfælde, hvor stor en Nedsættelse i Beskyttelsestolden der svarer til Frigivelsen af Raastoftolden. Det er saaledes paa Forhaand givet, at man — og da navnlig saa længe vi ganske savne en almindelig Industristatistik — maa gaa rent skjønsviis tilværks, og man kan da skjønne mere flot, mere kulant i den ene eller i den anden Retning. Det havde maaske været alle Parter kjærest, hvis man havde kunnet liste udenom den hele Sag og ladet den hvile i stille Fred — der er Tvistemaal og Tvivlsmaal nok foruden — men er man først bleven nød-

saget til at røre ved det ømme Punkt, saa kan selv den mest varsomme og delikate Berøring ikke undgaa at vække Smerte et eller andet Sted, og selv den mest loyale Beslutning om at holde sig strængt til det Bestaaende maa blive udsat for uimodstaaelige Fristelser til paa et eller andet Punkt at gaa over Stregen — navnlig da man famler i Halvmørke og ikke rigtig véd, hvor Stregen egenlig gaar. — Det er da Hensigten med de følgende Bemærkninger at søge i faa, spredte Træk at give nogle enkelte Antydninger af, hvilke Maximer der bør være de ledende ved en saadan nødvendigheden Regulering af Beskyttelsen. •

Som Hovedmaxime bør det efter vor Mening fastslaaes, at man i Reglen bør holde sig saa tæt op til Beskyttelsessiden som muligt for ikke at fejle i Retning af virkelige Nedsættelser i Beskyttelsen. Vi kunne til Begrundelse heraf ganske tiltræde Prof. Scharlings Udtalelse i hans Artikel om «Beskatningsreformen» (Nat. Tidsskr. 1882 19. Bind), at selv om man føler sig fuldstændig overbevist om det Urigtige i at skabe en ny Industri ved Hjælp af Beskyttelse — en Overbevisning, vi iøvrigt for vort Vedkommende ikke ubetinget dele — «saa maa man dog erkjende, at Stillingen bliver en helt anden overfor en i en beskyttende Lovgivnings Ly udklækket og opvoxet Industri, og at man altsaa kun med stor Varsomhed bør gribe ind i de saaledes tilvejebragte Forhold.» Og vi kunne tilføje, at man bør være saa meget mere varsom — i Reglen et evfemistisk Udtryk for den størst mulige Passivitet — overfor saadanne Nedsættelser i Beskyttelsen, hvorved der vilde risikeres en virkelig stærk Indgriben, som netop det nuværende Tidspunkt vilde

være særlig uheldig til at foretage saadanne. Vi skulle nu her saa meget som muligt undgaa at komme ind paa eller fordybe os i de store principielle Stridsspørgsmaal mellem Frihandels- og Beskyttelsesmænd, men blot nøjes med lige at pege paa tvende Momenter, som forekomme os i denne Sammenhæng at være af afgjørende Interesse.

Det første er dette, at Strømningen i Verdens Handelspolitik for Øjeblikket gaar imod Frihandel. Vi vide nu fuldt vel, at der gives Folk, som strax forarges i den Grad over at høre Sligt, at al videre Diskussion dermed er forbi. Den Tanke, at et lille Land skulde lade sin økonomiske Politik influere af almindelige Strømninger og af, hvad andre Lande gjøre, forekommer dem saa absurd, at det ikke er Umagen værd at spille et Ord derpaa. For vort Vedkommende nære vi derimod den beskedne Tro, at det ikke er noget blot Tilfældigt, en ren Modesag eller et Statsmandslune, at Strømmen snart gaar mod Frihandel, snart mod Beskyttelse, men at dette viser noget relativt Berettiget i begge, der passer til forskellige Tidens og Forholds forskellige økonomiske Trang. Men selv bortset herfra, anse vi det, rent praktisk taget, under en Situation som den nuværende med dens hele industrielle Kampsystem, dens Toldkrig, for umuligt eller i alt Fald uklogt at vælge et saadant Moment til at afvæbne, naar man da ikke med Held kan sikre sin Neutralitet ad Traktaternes Vej, der jo imidlertid ikke hidtil synes at have Udsigt til at blive «Danskens Vej til Ros og Magt».

Vi skulle imidlertid saa meget mindre dvæle ved eller lægge Hovedvægten paa denne Side af Sagen, som

en anden forekommer os at have ulige større praktisk Interesse. Vi tænke herved paa det af Prof. Scharling i en anden Artikel i Nat. Tidsskr. — 1883: «Hvor længe vil Danmark kunne forblive et kornudførende Land?» — for første Gang skarpt fremhævede Moment, som jo har været Gjenstand for saa megen Diskussion i Blade og Tidsskrifter, og som navnlig ogsaa har faaet en saa interessant Belysning i «Nationaløkonomisk Forening». Det, der er Kjærnen i denne Sag, og efter vor Mening Resultatet af den hele Debat, er da dette, at hvor gjerne det end skal indrømmes, at Landbruget herhjemme hidtil i en ganske overvejende Grad har været Landets Hoved-Erhvervskilde, og hvor dygtigt vore Landmænd end maa siges selv under de sidste for Europas Agerbrug saa vanskelige Tidsforhold at have hævdet deres Position, og hvor berettigede Forventningerne end kunne være om, at Landbruget i den nærmeste Fremtid endnu vil kunne yde Landet betydelige økonomiske Resourcer gennem dets opsparede Gødningskraft — saaledes som nylig fremhævet af Kontorchef Rubin — gennem nye Forbedringer, rationellere Sædskifter, større Benyttelse af Brakken, Roedyrkning osv. — saa stiller det sig dog ikke desto mindre, alt vel overvejet, som i høj Grad sandsynligt, at det Tidspunkt ikke er overdrevent fjærnt, da det vil være et Livsspørgsmaal for Danmark at staa vel økonomisk udrustet paa de andre Erhvervs Omraader. Dette Tidspunkt vil sandsynligvis kunne udskydes betydelig længere, end man først saa og kunde se — og vi ville selv have det delvis i vor Magt *) —, men hvad man nok skal lade staa, det er

---

*) Se «Politiken» for den 11. Decbr. 1884.

det, at det nævnte Tidspunkt maa indtræde, og at det derfor næppe er for tidligt allerede nu eller saa snart som muligt at gjøre de kraftigste Anstrængelser for Udviklingen af vore øvrige Hjælpekilder, vor Handel, Skibsfart og Industri. Og denneⁿ afhænger for en væsentlig Del af os selv, nemlig for saa vidt som vi kunne støtte og fremhjælpe dem ved vor økonomiske Lovgivning.

Man kan imidlertid ogsaa se Sagen paa en noget anden Maade, hvorved det maaske bliver endnu tydeligere, hvor vi ville hen. Det er jo et i Øjne faldende Faktum, at Befolkningen i Byerne, navnlig i Kjøbenhavn, voxer forholdsvis stærkere end Landbefolkningen, idet der ved den stedse stigende Indvandring finder en Omfordeling Sted mellem By og Land. Tendensen gaar med andre Ord i Retning af, at Landbruget ernærer forholdsvis færre og færre af den tiltagende Befolkning. Selv paa Landet er jo Forholdet dette, at flere og flere af den lavere Landbefolkning blive Professionister.*) Dette opvejes maaske noget af, at en Del af Bybeboerne atter omvendt kan siges at leve af Landbruget (Prioritetshavere!)**); men for den ganske overvejende Del forøger Indvandringen til Hovedstaden de brede, kapitalløse Lag, Arbejderstanden***). Naar Forholdet altsaa er dette, at Landbruget, saa at sige, skyder flere og flere Smaakaarsfolk og Arbejdere fra sig, og Byerne i stigende Grad komme til at sørge for Samfundets

---

*) Jfr. Danm. Stat. II Bd. S. 243.

***) Jfr. Prof. Falbe-Hansen Danm. Stat. II Bd. og Nationaløk. Forenings Forhandl. Nat. Tidsskr. 1884, S. 429.

****) Jfr. Rubin: De sidste Aars Bygge- og Boligforhold i Kjøbenhavn. Nat. Tidsskr. 1884.

brede, ubemidlede Lag, der øve større og større Pres med deres berettigede Krav paa Beskjæftigelse, saa maa Byerne ogsaa have et naturligt Krav paa, at der i første Række gjøres de størst mulige Anstrængelser for, at de Erhvervsgrene, de Former for Beskjæftigelse, som de kunne raade over, blive frugtbringende og fyldig udviklede. Arbejderspørgsmaalet bliver i særlig Grad akut for Hovedstaden (og Kjøbstæderne), og de sociale Farer ophobe sig ligefrem her gennem de nuværende Tendenser. Selve Byens Forøgelse, Byggevæsenet, skaffer kun Arbejde for en Tid, men det, hvortil der er Trang, er stadig, regelmæssig, produktiv Beskjæftigelse, der udvider og udvikler sig med Befolkningen. Jo mere klart det bliver, at Udviklingen af de demokratiske, progressive Elementer i Samfundet i sund og nyttig Retning er afhængig af Byernes økonomiske Fremgang, desto mere maa ogsaa den Erkjendelse slaa Rod i den almindelige Bevidsthed, at det er en bydende Nødvendighed i Tide at søge at udvide og styrke de Erhverv, som egne sig for en Stad. Og her er det da navnlig Udviklingen af Industrien, det gjælder om først og fremmest, da dette Erhverv i og for sig kan beslaglægge — og jo allerede beslaglægger — den største Arbejdskraft fra de ubemidlede Samfundsklasser paa en nogenlunde ordenlig Maade. (Jfr. forøvrigt herom nærmere nedenfor).

I den nævnte Artikel af Prof. Scharling peges der nu kun paa den ene Side af Sagen: **Lettelser** for Industri, Handel og Skibsfart. Hvad de to sidste Erhverv angaar, da har jo disses Udvikling selvfølgelig ogsaa sin store Betydning og bør upaatvivlelig fremmes ved talrige Lettelser, ved Ophævelsen af Skibsafgiften, Nedsættelse af Havneafgiften og Ophævelsen af alle saadanne

Toldsatser, der enten have en usædvanlig ringe finansiel Betydning, eller ved Etableringen af hvilke man oprindeligt har tilsigtet en Beskyttelse, som imidlertid slet ikke er bleven effektiv, hvorved de altsaa hæmme uden at fremme. Der er imidlertid endvidere en Række Tilfælde, hvor de nævnte, for Danmark saa vigtige Erhversgrenes Interesser komme i en ganske særlig skarp Kollision med Industrien, hvor Beskyttelsestolden ikke blot generer, men positivt skader disse Interesser, uden at andre væsentlige Hensyn øve nogen afgjørende Modvægt. Da det jo nu er saa, at Skibsfarten hos os er støttet af bedre Naturbetingelser end Industrien, og har bedre umiddelbare Chancer i Øjeblikket, saa maa vistnok i skarpe Kollisionstilfælde Valget rettest træffes i dens Favør, naar ikke specielle Grunde tale derimod. Vi se altsaa her en ny Regel, der delvis, paa enkelte Punkter modificerer den opstillede Hovedmaxime. Dette fører med andre Ord til Nedsættelser i eller Ophævelse af Tolden paa Skibe, Sejldug, Pak- og Sækkelærred, Yellowplader til Skibsforhudning, Tovværk og lign. til Trods for, at dette vil gaa noget ud over en Del Haandværkere og Industridrivende, saasom Skibsbyggere, Metalarbejdere, Rebslagere, Vævere osv. Af endnu større Betydning for Udviklingen af Handel og Skibsfart ville dog andre Foranstaltninger være, som ikke kunne omtales nærmere i denne Sammenhæng, og deriblandt først og fremmest Oprettelsen af en Frihavn. I det Hele taget tro vi, at hvad der bør gøres for vor Handel, ikke saa meget er at forøge Mulighederne for Forsyningen af Landet med fremmede Produkter, som for Alvor at aabne den et helt nyt Omraade: Mellemandelen. Her vilde Handelsstanden kunne faa en værdifuld Forøgelse af sit

Virkefelt, som ikke vilde kunne komme i Strid med den hjemlige Industris Interesser. Efter disse Erhvervskilder er der imidlertid god Grund til at fæste sin Opmærksomhed paa Industrien, navnlig i højere Grad end man hidtil har gjort. Der foreligger i saa Henseende to ubestridelige Fakta, som tilsammentagne forekomme os at tale tydelig nok. Det ene er det, at vi endnu kun have en lille, ubetydelig Industri, det andet er det, at vor Industri er i en stadig fortsat Udvikling til det Bedre. Den københavnske Industristatistik har vist os, hvor rent haandværksmæssig, hvor primitiv vor Industri endnu er, men paa den anden Side vil det, — for at citere den nævnte Afhandling — «allerede nu kunne paavises hvorledes vor Industri i de senere Aar har begyndt at faa en større Betydning for vor Omsætning med Udlandet, hvorledes vor Udførsel af Industrigjenstande paa forskellige Punkter er i Fremvæxt, medens Indførselen af Fabrikata paa andre Punkter i alt Fald forholdsvis er aftagende, men Tallene ere endnu saa smaa, at denne Udvikling tildrager sig mindre Opmærksomhed.» Det synes os, at der heraf naturlig lader sig drage den Slutning, at vi kan og bør støtte vor Industri, række den en hjælpende Haand. Dette bør da ske paa dobbelt Maade: 1) Ved de allerede af alle Lovgivningsmagts Faktorer vedtagne Lettelser af Industriens Raa- og Hjælpestoffer, idet Tolden paa disse fordyre Produktionen, komplicere Forholdet og navnlig vanskeliggjøre Exporten; 2) ved at bevare den nuværende Beskyttelse, hvis fulde Virkninger netop først ville kunne indtræde og bedømmes, naar saadanne Nedsættelser i Forvejen have fundet Sted. Disse Lettelser og den derved tilvejebragte Overskuelighed og Klarhed over Forholdene vil i Virke-

ligheden først gjøre Beskyttelsen effektiv som Opdragelsesmiddel for Industrien. Der synes ikke at mangle god Jordbund og naturlige Betingelser for denne, men det, det skorter paa, er mere Mod, Foretagelseslyst, Opfindsomhed, teknisk Dygtighed, Energi og Driftighed, og netop herpaa kan en moderat Beskyttelse hjælpe ved at yde en foreløbig Sikkerhed og derved give en gavnlig Invitation. I en skarp Kritik af Beskyttelsestolden indrømmer Held udtrykkelig, at en Beskyttelsestold*) er fuldt forsvarlig, naar Sagen stiller sig saaledes, «dass für einen Produktionszweig im Inland alle natürlichen Bedingungen gegeben sind — es fehlt nur der Muth zum Anfang, es fehlt die nöthige Uebung und Erfahrung, es fehlt der sichere Absatz». — Og for at nævne et andet endnu mere berømt Navn, hvis Nationaløkonomi ingen skal kunne henregne til «Bismarckiader», hvad der maaske kunde siges om en Mand som Schmöller, skulle vi endnu minde om, at ogsaa Roscher igjen fornylig har udtalt sig for en saadan Opdragelsestold, for Beskyttelsens Hensigtsmæssighed, netop i en saadan Overgangsperiode fra et agerbrugende Land til et industrielt Land. Under saadanne Forhold bør vi pleje og frede om den Mylr af zarte Spirer, der gro paa Industriens Mark, værne og lune om dem, fordi vi da kunne have sikkert Haab om at faa Væxt og Grøde.

Man har ofte fremhævet imod vor Beskyttelse, at den paa mange Punkter netop ikke var saa opdragende endda, dels fordi den væsentlig gives i Form af Vægttold, dels fordi den som oftest er for moderat til

---

*) A. Held: Schutzzoll u. Freihandel. Jahrbuch f. Gesetzgebung, Verwalt. u. Volkswirtschaft. III. 1879.

at virke fuldt effektivt og, hvad der jo hænger noget sammen hermed, spreder de produktive Kræfter i for høj Grad. Hvad den første Anke angaar, da maa det i Tilslutning til Prof. Falbe Hansen i Danm. Stat. IV. (S. 308) bemærkes, at her utvivlsomt er et Punkt, som er af den største Betydning, og hvor Reformer burde indtræde, idet en mere udstrakt Brug af Værditold og klassificeret Vægttold unægtelig synes at hænge paa det nøjeste sammen med Beskyttelsens Øjemed. «Det er ganske vist», som det hedder i Danm. Stat., «at Værditolden altid frembyder store praktiske Vanskeligheder, men det maa dog erindres, at der, naar Talen er om en industriel Toldsats, ikke behøves den Ensartethed og Nøjagtighed i Ansættelsen som ved en finansiel Toldsats.» Vi anse dette for ganske overordenlig væsenligt, ikke alene fra Industriens, men ogsaa fra Beskatningens Synspunkt, og vi tro ikke, at de praktiske Vanskeligheder med de moderne Hjælpemidler paa nogen Maade ere uoverkommelige. Selvfølgelig staa vi i de enkelte Tilfælde overfor Spørgsmaal af saa speciel teknisk Natur, fordi en Kontrol med Fakturaopgivelser ofte er nødvendig, at kun sagkyndige Kommissioner men ikke Enkeltmand, kunne formodes at kunne løse dem. Forbavsende er det imidlertid, at der ikke har rejst sig Stemmer for at faa dette Forhold nøje undersøgt netop for Industriens Skyld, og navnlig da fra den Side, som prætenderer særlig at varetage Industriens Interesser. Forklaringen hertil kan ene søges i den politiske Situation. Som Punkter, hvor en saadan klassificeret Vægttold eller Værditold maaske lod sig indføre, skal her blot rent antydningssvis nævnes saadanne finere Metal- og Glasarbejder, som henhøre

under Luxus-Galanterivarer — hvor Regeringen i det Hele synes os at have foreslaaet en altfor ringe Told —, Handsker, Fodtøj, færdigsyede Klæder, Bundtmagerarbejde, Kunstdrejerarbejde, Snedkerarbejde, Cigarer osv. For flere af disse Artiklers Vedkommende have vi ogsaa før haft Værditold. Folkethinget synes i det Hele at stille sig velvillig over for denne Tanke, jfr. f. Ex. Tolden for Klæde, Skotøj og Cigarer i dets Forslag.

Hvad den næste Anke angaar: Spredtheden, da er denne jo utvivlsomt i Strid med en virkelig rationel Opfattelse af Beskyttelsen; men da Forholdene først ville kunne bedømmes i deres Renhed, naar den ofte omtalte Ophævelse af Tolden paa Industriens Hjælpemidler er gennemført, vilde det dog maaske være klogt at udskyde Tidspunktet for vidtrækkende Reformen paa dette Omraade noget længere, indtil man havde set, hvilke Retninger, der blev de fremherskende. Med den Udvikling, som Industrien i vor Tid har taget, hvor nye Opfindelser spille en saa stor Rolle, og hvor saa tidt nye Stoffer med ét inddrages under Industriens Bearbejdelse og Omdannelse, og i en Tid, hvor Industrien er saa rig paa uforudsete og uforudsigelige Muligheder, er det vanskeligt forud at angive, hvilke Virksomheder der have de fleste Chancer for sig, og netop hvor Industrien som hos os famler omkring i saa mange Retninger, er det vistnok bedst at holde flere Muligheder aabne. Dette bør dog naturligvis ikke udstrækkes til de Satser, om hvilke det er godt gjort, at de ikke have haft nogen Virkning. Paa den anden Side er det ogsaa heldigt, at Tolden under saadanne Forhold i Almindelighed er moderat, og en saadan mere maadeholden Told er i Regelen ogsaa tilstrækkelig og bør være det, naar den paagjældende Indu-

stri virkelig maa siges at have nogen gunstig Chance. Det er ofte mindre Beskyttelsens absolute Højde, som er det Bestemmende, end selve den Omstændighed, at der overhovedet er Beskyttelse, at Indførselen er hæmmet og generet og Forholdene derved ere blevne komplicerede, kombinerede, vanskelige at overskue og regne med for de fremmede Producenter, og at der overhovedet er rejst en Skranke mellem Ud- og Indland, som for Konsumenterne gjør Forbindelsen med den indenlandske Fabrikant lettere, naturligere og mindre vidtløftig. De indenlandske Producenter have altid en Række af Omstændigheder i deres Favør, personlige Forhold, lettere Krediteringsforhold, den større Bekvemmelighed, den lettere Adgang for Konsumenterne til at fastholde Ansvarret for de leverede Varers Godhed, for nu slet ikke at tale om Fritagelsen for Transportomkostninger osv., og kun en ringe Haandsrækning er derfor ofte nok, men i de fleste Tilfælde ogsaa nødvendig, blot f. Ex. en saa lav Beskyttelsestold, at den ihjelslaar en Mellemandsgevinst, da Producenterne i et Land i Regelen ikke ville kunne dethillere deres Salg i et andet Land.

Det maa nu videre i denne Sammenhæng bemærkes, at den Omstændighed, at Tolden er lav, ogsaa ofte gjør det i sig selv vanskeligt at komme bort fra den, fordi en Ophævelse deraf da sandsynligvis ikke vil faa nogen Virkning for Konsumenterne, thi idet Prisformindskelsen spredes gennem forskellige Hænder over et Detailsalgs smaa Kvanta, bliver Fordelen sandsynligvis hængende paa Vejen. — Hvad der nu end kan være Tanken med Ophævelsen af Told, saa er det sikkerlig ikke Meningen at fodre de Handlende med Toldens Beløb. Hvor Forholdet stiller sig saaledes, at

Tolden kun gavner lidet eller intet, men derimod skader Omsætningen i særlig Grad, saa at en Ophævelse vil aabne Mulighed for en mere fuldstændig og omfattende Tilfredsstillelse af Konsumenternes Krav, og disses Forbrug ved noget større Prisbillighed kan formodes at ville stige, dér vil Fordelen for de Handlendes Vedkommende netop væsenligst ligge i den lettere Adgang til at tilfredsstille dette Forbrug og den ved en udvidet Omsætning vundne større Fortjeneste selv ved en noget lavere Pris, og ikke i at holde Prisen oppe med Toldens Beløb. Her er altsaa Toldens Fjernelse til Gavn for alle Parter. Hvor derimod en noget større Prisbillighed ikke kan faa nogen videre Indflydelse paa Forbruget, hvor dette er af en mere konstant Natur, dér indtræder netop det Tilfælde, at Ophævelsen af en lav Told ganske naturlig kun bliver en Present til Melleghandlerne, ja maaske ikke en Gang kan parteres ud til de mindste Salgskvanta. Det forekommer os, at det overhovedet gjør disse Spørgsmaal om Nedsættelse af Tolden og Indførelse af den fri Konkurrence saa prekære, at Fordringerne altid stilles med Indignation i Konsumenternes Navn, men at Nedsættelserne, naar Toldens Fordyrelse da ikke er ganske særlig stor, ikke desto mindre slet ikke kommer til at gavne det store Antal Forbrugere det ringeste. At lade Tolden vandre fra Statskassen over i de Handlendes Lommer, er en Foranstaltning, som ikke bør kunne begejstre noget andet Menneske end de Handlende, og der vilde utvivlsomt kunne spares en hel Del Indignation paa de stakkels Konsumenters Vegne. Der er nu f. Ex. Spørgsmaalet om Nedsættelse i Glasværkernes Beskyttelse for Medicinglas og Medicinflasker. Tolden var foreslaet nedsat pr. Pd. fra 7 Skill. til 2 Øre. Hvor betydelig

Nedsættelsen end er, synes en deraf følgende Nedsættelse i Prisen dog kun at komme Mellemhandlerne o: Apothekerne og ikke Forbrugerne til Gode. Det enkelte Glas vejer saa lidt, og i dets Pris indgaar ogsaa Arbejdspenge for Skylning og Rengjoring samt Prisen for Propper og Etiketter, saa at Nedsættelsen ikke vil spille nogen Rolle paa det enkelte Glas d. v. s. for Konsumenten. En Prisforringelse vilde jo ikke friste Folk til at købe mere Medicin. Men derimod har det stor Betydning paa Apothekernes Tusinder af Flasker, at de i det Hele blive 10 til 12 pCt. billigere. Det er et lignende Forhold som det, der nu kan iagttages paa et andet Omraade, nemlig med Hensyn til Brødpriserne. Hvad nytter Etableringen af den fri Konkurrence for Konsumenternes Skyld, naar det dog er Apothekerne og Bagerne, der stikke Profitten i Lommen? Det er i Sandhed et højst alvorligt Spørgsmaal, der kaster et grelt Lys over den økonomiske Friheds Fortræffelighed i dens praktiske Virkninger. Man beskatter de fattige Syge til Fordel for d'Herrer Apothekere, og nu vil man sætte Kronen paa det Hele ved at tage Fortjenesten fra de stakkels Børn i Glasværkerne og forære den til Apothekerne, disse vor Lovgivnings Kjæledægger.

Ved Undersøgelsen af de enkelte Industriars Berettigelse til vedblivende at beskyttes, bør Hensynet til den Betydning, de allerede have vundet, spille en væsentlig Rolle, og da navnlig i hvilket Omfang, de have mægtet at knytte Arbejderbefolkningen til sig, hvor mange Arbejdere de ernære. Det er det saakaldte sociale Hensyn, der nu til Dags naturlig skydes stærkt i Forgrunden. Efter den moderne Omformning af Lønnings-theorien maa det jo nemlig anses for givet, at en stærk

Nedsættelse eller Bortkastelse af en Beskyttelsestold kan have den mest skæbnesvangre Indflydelse paa Arbejds-lønnen. Er Beskyttelsen virkelig effektiv og altsaa forhøjer Produkternes Pris, saa vil dette jo med andre Ord sige, at der er mere til Deling mellem Arbejdsgiver og Arbejdere, at der er Mulighed — mere kan man selvfølgelig ikke sige — for en højere Arbejds-løn end ellers. Hvor meget af Beskyttelsen der kommer Arbejderne til Gode, beror i de enkelte Tilfælde paa deres Organisation, deres Evne til at begrænse Udbudet osv. osv. Beskyttelsen forhøjer saa at sige Maximalgrænsen og aabner derved Chancerne for at bringe Lønnen højere op. Muligheden for overhovedet at udøve en gavnlig Indflydelse paa Arbejds-lønnens Fastsættelse gjennem en fornuftig Benyttelse af Organisationen beror jo paa, om en Overvæltning af Lønningsforhøjelsen paa Konsumenterne gjennem en Prisforhøjelse lader sig sætte igjennem, og dette beror jo atter paa, hvor vidt og i hvilken Grad man er udsat for Udlandets Konkurrence eller ikke. I de saakaldte lokale Erhverv, hvor denne selvfølgelig er afskaaren f. Ex. Bygningsfagene, kunne Arbejderne gjennem Fagforeninger øve den største Indflydelse paa Fastsættelsen af Arbejds-lønnen. Beskyttelsestolden er nu netop en saadan Foranstaltning, som kunstig skaber en relativ Uafhængighed af Udlandets Konkurrence og derved er Muligheden for en Paavirkning af Lønningsspørgsmaalet i Arbejdernes Favør eo ipso given, og mere kan der ikke sikres Arbejderne herigjennem.

En fyldestgørende statistisk Paavisning af Beskyttelsens Indflydelse paa Arbejds-lønnen vilde naturligvis være forbunden med saa at sige uoverkommelige Vanskeligheder. Arbejds-lønnen er et kompliceret Produkt.

af mange Faktorer, og Beskyttelsen kan jo, som ovenfor udviklet, næppe tænkes at yde en direkte Virkning paa Arbejdslønnen, men skaber kun Betingelser, som maa benyttes og udnyttes. Det maa jo desuden erindres, at Spørgsmaalet om, hvorvidt og i hvor høj Grad Beskyttelsen er effektiv, maa afgjøres forud og paa Grundlag af helt andre Momenter end det, som netop tilbyder sig som naturligt, og som ofte anvendes: Arbejdslønnens Højde, og at man altsaa vel maa vogte sig for et almindeligt Skjøn over dette Forhold, hvori Hensynet til Arbejdslønnens Højde En selv uafvidende spiller ind med; thi derved vilde man jo simpelt hen gaa i en skuffende Cirkel. Vi skulde derfor blot indskrænke os til at nævne et Par enkelte Exempler, hvor Forholdene lade sig nogenlunde let oplyse. Det tør vistnok saaledes anses for givet, at Gørtlerne og Naalemagerne ere stærkt trykkede af den udenlandske Konkurrence (lavt beskyttede), og i disse er Arbejdslønnen ogsaa forholdsvis lav, langt under det almindelige Gjennemsnit. — For Skomagernes Vedkommende kommer andre forstyrrende Momenter til, men vi haabe i en anden Sammenhæng at faa Lejlighed til netop her ogsaa at eftervise Beskyttelsens Indflydelse paa Lønningsforholdene. — I Fag som Bundtmageriet, Kunstdrejeriet og Guldsmedeprofessionen skulde man paa Grund af Arbejdets mere kvalificerede Natur vente en forholdsvis højere Løn, men de ere øjensynlig trykkede af Konkurrencen ude fra, og Arbejdslønnen er da ogsaa kun lig med eller endog under det almindelige Gjennemsnit. Omvendt have Erhverv med høj Beskyttelse som Porcellænsindustrien og Pianofortefabrikationen særlig høje Lønnings-satser at opvise.

Vi have troet, at det kunde være af Interesse at se Forholdet imellem Arbejdslønnen i de beskyttede og ubeskyttede Erhverv, for saa vidt dette lader sig oplyse. Vi have derfor i det vedføjede Tabelbilag — paa Grundlag af Lønningsopgivelserne i Tabelværk t. Kbhvns. Stat. Nr. 7 — foretaget en Sammenstilling af Gjennemsnitslønningerne for Svende henholdsvis i de beskyttede og ubeskyttede Erhverv i Hovedstaden 1882. Vi have selvfølgelig paa begge Sider udskilt saadanne Fag, i hvilke Lønningsatsens Højde væsenlig er paavirket af, at der i vedkommende Fag i Modsætning til det almindelige som Regel kun arbejdes en Del af Aaret. *) Dernæst have vi bortset fra saadanne Fag, hvor en stærk Indstrømning af Kvinder i Erhvervet gjør Forholdene anormale (jfr. Indl. t. Tab. t. Kbh. Stat. Nr. 7) eller vanskelige at overse (som f. Ex. hvor Lønnen snart er et Produkt af Mandens og Hustruens forenede Arbejde, snart ikke). Resultatet af denne Sammenstilling er da denne, at medens det almindelige Gjennemsnit for Daglønnen i samtlige Haandværk og Industrier er c. 3 Kr. (3.04), er Gjennemsnitssatsen i de beskyttede Erhverv: 3.05 Kr., i de ubeskyttede 2.93 Kr. For Akkordbetalingens Vedkommende er Forholdet dette, at medens den i Gjennemsnit for alle Erhverv er 20.13 Kr. ugenlig, er den for de beskyttede Fags Vedkommende 20.52 Kr., for de ubeskyttede 20.60 Kr.; hvilket sidste Tal jo forøvrigt er paavirket af en enkelt usædvanlig høj og næppe normal Sats — se vi bort fra denne, bliver Resultatet 19.75 Kr. —

---

*) Det vil jo erindres, at de i nævnte Tabelv. opgivne Lønnings-satser ere fremkomne gennem Skjønsopgivelser over, hvor meget der kan tjenes paa en enkelt Dag, og ikke ere = Aarsfortjenesten, divideret med 300 Arbejdsdage.

og i denne Gruppe er desuden Dagløn det almindelige. Vi se altsaa, at Arbejderne i de beskyttede Erhverv snarest ere en Smule bedre økonomiske stillede end i de ubeskyttede og i alt Fald ligesaa godt. — Vi have troet, at det har sin Interesse at faa disse Data frem, og uden paa nogen Maade at tillægge dem nogen sær Beviskraft skulle vi dog bemærke, at de forekomme os at vælte Bevisbyrden over paa den, der vil paastaa, at Beskyttelsessystemet herhjemme har været til Skade for Arbejderne, og at Beskyttelsen kun kommer Fabrikant-erne til Gode.

Man vil maaske gjøre gjældende mod Betydningen af disse Tal, at da de beskyttede Erhverv udgjøre c. $\frac{4}{5}$ af samtlige Haandværk og Industrier, er det i og for sig naturligt, at disse Lønningssatser maa udøve en væsenlig, ja, den væsenligste Indflydelse paa Arbejdslønnens almindelige Gjennemsnitsniveau, saa at det numeriske Udtryk for denne maa komme Gjennemsnittet for de beskyttede Fags Arbejdsløn temmelig nær. Vi skulle derfor føre Sammenligningen mellem de lavere Klassers økonomiske Stilling i forskellige Erhverv udenfor Industriens Kreds og i Stedet for at sammenstille Industri med Industri jævnføre Arbejdslønnen i de beskyttede Erhverv paa den ene Side med Lønningsfoden i et Erhverv som Landbruget paa den anden Side. Imedens den gennemsnitlige daglige Fortjeneste Aar 1882 i de beskyttede Fag i Hovedstaden var: for en Svend o: 3 Kr. (à 3.42 i Akkord) — og nu vistnok snarest maa sættes noget højere — og for en Arbejdsmand 2.36 Ø., har Daglønnen i de sidste Aar for en Landarbejder — det er jo nemlig væsentligst de jordløse Landarbejdere, som de kapitalløse, industrielle Arbejdere maa sammenstilles med —

efter Prof. Falbe Hansens Opgivelse i Danm. Stat. kun været 1.29 Kr. Se vi paa Aarsindtægten, da kan denne beregnes til henholdsvis c. 900—1000 Kr. og c. 700 Kr. for Svenden og Arbejdsmanden og kun til c. 425 Kr. for Landarbejdere, altsaa knap 61 pCt. af Arbejdsmandens Indtægt. Selv rigelig Hensyn taget til, at det er billigere at leve paa Landet, *) og at der her undertiden bødes paa den lave Løn ved en Gave af lidt Mælk, Kartofler o. l., saa kan dette ikke opveje den store Forskjel, navnlig da det sidste Moment Aar for Aar faar mindre Betydning, og det tør vistnok derfor fastslaaes som uimodsigeligt, at den egentlige Arbejderklasse, der maa leve ved sit legemlige Arbejde, fra Haanden og i Munden, er langt slettere stillet i Landbruget end i den beskyttede Industri. Det er derfor naturligt, at Smaakaarsfolk strømme til denne altsaa med andre Ord til Byerne, og naar Agerbruget ikke direkte vil bidrage mere, end det gjør, til de brede Samfundslags Ernæring maa det finde sig i indirekte, ad en Omvej, nemlig gjennem den Skat, som Beskyttelsen paalægger det til Bybefolkningen, at yde den ubemidlede Arbejderstand den økonomiske Støtte, som det dog som Helhed betragtet

---

*) Dette, at man kan leve billigere paa Landet er forøvrigt ofte kun et forkert Udtryk for, at man faktisk lever nøjsommere, har en lavere «standard of life» end i Kbhvn. og derfor naturligvis lever billigere. — Nogen Forskjel paa Pengenes Værdi er der imidlertid utvivlsomt mellem Land og By, men medens Forholdet i Almindelighed — jfr. saaledes Scharling: Best. af en Fam. Indtægt. Nat. Tidsskr. 1881 — anslaaes til at være som $\frac{3}{4}$ (for hver 3 Kr., man har paa Landet, maa man have 4 i Kbhvn.), er jo Forholdet mellem en Landarbejders og en københavnsk Arbejdsmands Indtægt ogsaa som $\frac{3}{5}$ (Kjøbenhavneren faar 5 Kr. for hver 3 Kr. som Markarbejderen faar).

maa være fuldt ud i Stand til at bære, saa længe det prætenderer at være Landets Hovederhverv.

Som Erhverv, hvor Hensynet til Arbejderbefolkningen gjør sig særlig stærkt gjældende, skal nævnes Blikkenslagerne, Handskemagerne, Jærnstøberne, Skomagerne, Skrædderne, Snedkerne, Tobaks- og Cigararbejderne, Væverne og Maskinfabrikanterne. For disse sidstes Vedkommende kan det imidlertid strax bemærkes, at afgjørende Hensyn her tale imod Beskyttelse. Det er navnlig Tolden paa Symaskiner, der synes at interessere disse, men, som man rigtig har gjort opmærksom paa, her er modstaaende sociale Hensyn, der tale stærkere: Hensynet til den store Klasse af Syersker. For de tungere og grovere Maskiners Vedkommende er det Landbrugets Interesser, det gaar ud over. Agerdyrkningsmaskiner bør selvfølgelig i et Land som vort fordyres saa lidt som mulig, og paa disse spiller allerede Fragten ogsaa i sig selv en betydelig Rolle til Gunst for den indenlandske Industri. — Cigararbejderne, Handskemagerne og Væverne ville blive omtalte neden for. — For Skomagerens Vedkommende ere baade Folkething, Landsting og Regering enige om at forhøje Tolden. Det er betydelige Arbejderinteresser, det her drejer sig om, Landets største Erhverv, der i 1880 alene beskjæftigede 11—12,000 Svende. Forholdene i Fagene ere yderst daarlige. Indførslen af udenlandsk, maskinsyet Fodtøj er stadig i Tiltagende og trykker det indenlandske Haandværk haardt. Arbejdslønnen er yderlig lav, i Gjennensnit c. 13 Kr. om Ugen. Baade Arbejdere og Mestere ere enige om at forlange Toldforhøjelse. — Hvad Skrædderhaandværket angaar, da beskjæftiger ogsaa dette et meget betydeligt Arbejderantal, saa at det ikke gaar an at røre

Beskyttelsen, men Forholdene ere dog her i Faget saa meget gunstigere, naar Svendene forstaa at gribe Sagen lidt forretningsmæssig an, at det næppe er tilraadeligt at forhøje Beskyttelsen, som det fra en enkelt Side er paatænkt.

Paa den anden Side er der ogsaa Erhverv, hvor den Arbejdermængde, der beskjæftiges, er saa ringe, som f. Ex. ved Fabrikationen af Cikorie, Træmasse til Papir osv., at naar intet Andet taler for Opretholdelsen af Beskyttelsen for disse, og oven i Kjøbet som f. Ex. ved Cikorie, meget taler derimod, se vi ikke rettere end, at Samfundet kan finde sig i det mindre Tab ved disses mulige Forsvinden.

Men, vil man maaske sige, det er jo dog saa, at Beskyttelsen vel fordyrer Varerne til Gunst for den store Arbejderbefolkning, men ogsaa til Skade for denne, der jo ligesaa godt bestaar af Konsumenter som af Producenter. Arbejderne betale hinanden gjensidig Beskyttelsen, og dermed er den Historie færdig, og Alle lige rige. De faa flere Penge, men maa ogsaa give flere ud. Ja, for saa vidt Arbejderne købe beskyttede udenlandske Produkter, er dette tildels rigtigt, men dette er uden Tvivl den mindste Del af deres Forbrug. Paa Brød og Kjød, Fedevarer og Æg slaa de flere Penge, som de faa ved Beskyttelsen, bedre til, thi Landbruget er ikke beskyttet, og store Mængder af vigtige Konsumartikler, som f. Ex. Kolonialvarer, Stenkul og Petroleum maa jo indføres, og heller ikke her spiller Beskyttelsen nogen fordyrende Rolle. Ja, kan man sige, men er det da nu ikke i Grunden ubilligt, at der saaledes tages fra Landbruget og de andre ubeskyttede Erhverv og gives til de Beskyttede, at der paalægges

Befolkningen en Skat til Fordel for nogle Industrier. Dette fører os til en noget nærmere Betragtning af Beskatningssynspunktet.

Det er efter vor Mening af megen Vigtighed at faa denne Side af Beskyttelsen fuldt ud belyst. Hvad er det vel nemlig ved Beskyttelsen, naar vi gaa til Bunds i Sagen, som er Manchestermændene den værste Torn i Øjnene, den værste Anstødssten — hvad er det vel i Grunden Andet end dette: at Staten gennem en Skat griber ordnende ind i Produktionen til Bedste for Fordelingen? Det er i Virkeligheden punctum saliens, den egenlige Hoveddifferens imellem de stridende Grupper, dette Spørgsmaal om Statens Ret til Indgriben. Er man først klar over dette Forholds Berettigelse, naar der deraf resulterer en bedre Fordeling, saa gaar det let med det Andet, saa glider Beskyttelsen nok ned. Vi staa i Virkeligheden her overfor Spørgsmaalet om Berettigelsen til at bruge Skatterne i andre Øjemed end til at skaffe Staten Penge. Beskyttelsestoldens Existens er det historiske Bevis for, at man saa at sige til alle Tider har haft Øje for, at Skatterne kunde og burde bruges til Andet end til at skaffe Staten Indtægt, og det moderne socialpolitiske Princip om Modarbejdelsen af de bestaaende Indtægtsuligheder igjennem Skatteordningen viser sig saaledes i Virkeligheden at være et saare gammelt Princip, som Manchestersystemet vel har skudt til Side, men ikke gjort det af med. Det vilde have været absurdt, om Smithianismen ikke skulde have rokket ved Beskyttelsen, da den var trængt sejrrig igjennem, ikke alene paa Grund af dennes Stillen sig i Vejen for den fri Konkurrence, men væsentlig ogsaa fordi det havde været

ubilligt at forlange, at man den Gang skulde have fundet sig i, at ens «Natvægter» blandede sig i Forretningerne og forærede ens Penge bort til uheldigt stillede Medborgere. Den engelske Økonomi gik jo ud fra, at den økonomiske Frihed med Nødvendighed maatte fremkalde en retfærdig Formue- og Indtægtsfordeling, og at Pengene som Regel fik den bedste Anvendelse i de Privates Hænder, hvorfor Staten burde tage saa lidt som muligt i Skat. Den moderne tyske Økonomi er imidlertid vaagnet op af den dogmatiske Slummer med en bitter Smag i Munden, er bleven forbavset over ikke at finde Alt i den bedste Orden ved den fri Konkurrence, har henvendt sin Opmærksomhed paa Fordelingsprincippet og har som Middel til at korrigere de bestaaende Uligheder blandt andet fundet Beskatningen.

Hvad der sker ved Beskyttelsen er altsaa en Slags Beskatning til Fordel for en anden Fordeling. Hvis Staten ikke havde gjort det muligt for den beskyttede Industri at bestaa, vilde de indtægtsgivende Kapitaler, som ved Statens Hjælp ere anbragte i denne, være blevene anbragte i andre Erhverv, der ikke behøvede Beskyttelse, og vilde altsaa have forøget disse Producenters Indtægter. De Indkomster, der sandsynligvis vilde være gaaede i deres Lommer, ere nu komne andre, mindre heldigt stillede Medborgere til Gode, og dette Forhold vedbliver. Saa længe Beskyttelsen bestaar, gaa bestandig Indtægter, som uden Beskyttelsen vilde være gaaede i de fordelagtigt stillede Producenters Lommer, i andre Folks Lommer. Hvad vil dette vel sige Andet, end at man tager fra dem, som have Raad, som sidde i gode Stillinger, og giver til de daarligere stillede.

Det er den drivende Tanke, det stadige Princip i al Socialpolitik, i alle Socialreformer, og os forekommer det at være et fortræffeligt Princip. Man kunde uden Tvivl gennemføre det paa anden og bedre Maade. Hvis det var praktisk muligt, burde det vistnok foretrækkes, at Staten indkrævede progressive Indkomstskatter og opdrog Industrien ved direkte Tilskud. Dette vilde have mange Fordele, men ogsaa den nuværende Methode har sine Fortrin, og deriblandt den ubestridelige, at det er den, der er i Brug i Øjeblikket, at den har historisk Hævd, og at god Konservativisme forbyder at røre den. Den gjør desuden ikke Statskassen nogen Ulejlighed, den skaffer endogsaa lidt Indtægt, medens den anden Maade kun volder Udgift og Besvær, og den har alle den indirekte Skats gode Egenskaber: den mærkes ikke, den falder i smaa Kvotadele paa belejlige Tidspunkter osv. osv. Omfordelingen foregaar gennem den jævnt og rolig, sagte og umærkelig, uden at støde og genere nogen, uden at hidse Samfundsklasserne imod hverandre.

Denne Indførelse af Beskatningssynspunktet forekommer os at gjøre meget klart med Hensyn til Beskyttelsen, som ellers maa siges at staa taaget og dunkelt. Herud fra lader Beskyttelsen sig regulere paa fornuftig Maade. Spørgsmaalet om, hvem man kan beskatte, bliver først ved Hjælp heraf klaret, idet det nemlig efter almindelige Beskatningsgrundsætninger maa besvares med: de, som have Evne dertil. Dette er imidlertid ofte blevet realiseret paa en højst ufuldkommen Maade, og det er vistnok denne Omstændighed, der mange Gange har gjort Beskyttelsen forbadt som en højst udemokratisk Forholdsregel, ligesom det jo i det Hele taget maa ind-

rømmes, at Princippet kun lader sig gennemføre i Beskyttelsen paa en noget kluntet Maade — om end ikke mere kluntet end ved de fleste andre Erhvervs- og Toldskatter. Det vil imidlertid ses heraf, at en prisforhøjende Beskyttelsestold paa Fattigmands Forbrug ikke lader sig retfærdiggjøre af noget Hensyn til Industrien, fordi den er et Brud paa almindelige Skatteprinciper, og dermed falder ogsaa af sig selv al Beskyttelse for Landbrugsprodukter, Korn, Kjød osv. til Jorden. Omvendt er Beskyttelsen mest forsvarlig, hvor den ydes Industrier, der beskæftige sig med Frembringelsen af Produkter, som have en større eller mindre Karakter af Luxus, og hvor altsaa den højere Pris ogsaa rammer en større Skatteevne; thi dér er man med andre Ord vis paa, at den tilsigtede Omfordeling netop sker paa den Maade, at man tager fra de mere Bemidlede og giver til de mindre Bemidlede.

Det vil heraf være indlysende, at man i vore Øjne ikke kan rejse nogen Anke saa haard mod den bestaaende Beskyttelse her hjemme, som den, der utvivlsomt er rejst mange Gange, at den fortrinsvis hviler paa den Fattige, thi da ikke alene strider den mod Princippet om, at man kun bør beskatte efter Evne, men den bliver særlig absurd, saa vist, som det er absurdt at paalægge de Ubemidlede en særlig Byrde til Fordel for andre Ubemidlede. Det vilde jo være det samme som at paalægge Folk, der selv ere nær ved at drukne, at holde Andre oven Vand i Stedet for at overlade det til dem, som selv have deres paa det Tørre. Hvorledes stiller da Sagen sig i saa Henseende?

Ved nærmere Betragtning viser det sig, at her er 4 Grupper af Tilfælde at skjelne imellem. Der er for

det Første en Del Industrier, ved hvilke den ved Beskyttelsen bevirkede Prisforhøjelse af deres Frembringelser vanskelig kan efterspores, fordi den spredes over og ligesom gaar op og forsvinder i andre Priser, hvis Dannelse væsenlig er afhængig af andre, derfra forskjellige Momenter og Bevægelser. Vi tænke herved paa Haandværk og Industrier som Tagpapfabrikationen, Bygningssnedkeriet, Hvidtglasfabrikationen, Tapetpapirfabrikationen, Forfærdigelse af Gørtler- og Klejnsmedarbejde osv. Fordyrelse af disses Arbejder paavirker næppe i nogen betydelig Grad Opførelsen af nye Bygninger i Sammenligning med de øvrige Omkostninger, og Huslejeniveauet er jo under helt andre, uden Tvivl langt stærkere Indflydelser, saa at dette Moments definitive Betydning vistnok er saare ringe, og man kan i alt Fald ikke her tale om nogen særlig Overbebyrdelse af de Fattige. Noget Lignende gjælder med Hensyn til Tilvirkningen af Flasker og Propper, idet en mindre Fordyrelse af disse ikke kan paavirke f. Ex. Ølpriserne. — Vi have dernæst en Række Industrier, hvis Produkter væsenlig maa betragtes som Luxus, saaledes at Forbruget deraf er Enhvers frivillige Sag og i Almindelighed maa siges at røbe en forholdsvis højere Skatteevne, medens det i ingen Henseende kan anses hverken for fysisk eller social nødvendigt. Herunder falder f. Ex. Fag som Bundtmagerne, Chokoladefabrikanterne, Cigarmagerne, Elektropletfabrikanterne, Forgylderne, Guldsmedene, Handskemagere, Kunstdrejerne, Monumenthuggerne, Pianofortefabrikanterne, Terrakottafabrikanterne osv. Man vil vistnok alene af denne Opregning faa et fyldigt Indtryk af, at det ikke er faa af de beskyttede Haandværk, som det her drejer sig om, og

som altsaa ere af den Natur, at Beskyttelsen for dem maa siges ganske væsenlig at ramme de mere velstaaende Klasser, idet de producerede Artikler enten kun forbruges af disse eller i alt Fald i en i Forhold til Velstanden stærkt stigende Grad. — For det Tredje er der en Del Erhverv, som forsyne Befolkningen med Gjenstande, om hvilke det ganske vist maa indrømmes, at de ogsaa findes i de mindre Bemidledes Hjem, men om hvilke det gjælder, at det for de bedre stillede Klassers Bevidsthed staar som saa nødvendigt at have dem i rigeligt Omfang, at Brugen deraf voxer langt mere end Indtægterne, — ganske bortset fra, at de ofte ogsaa bruge bedre Kvaliteter, hvilket undertiden rammes gennem klassificeret Vægttold, undertiden ikke — idet den mere stadige og regelmæssige Anvendelse deraf paa en vis Maade kan siges at danne Skjelnemærket mellem Arbejdernes Hjem og Middelklassens Hjem, mellem Smaakaarsfolks Hjem og Bourgeoisiets Hjem. Vi tænke her paa Ting, der dels ligefrem bidrage til det daglige Livs Komfort, dels høre til, hvad man anser for at være nødvendigt «til Huset», som det hedder, altsaa Ting som Møbler, Lamper, Knive og Gaffler, Dækketøj, Porcellæn, Drikkeglas, Gardiner, Kogekar, Kasseroller, Gryder, alt muligt Køkkenudstyr i det Hele osv. Under samme Kategori falder jo Ting som Baljer, Flasker, Skriverekvisiter, Papir osv. Det er den Slags Gjenstande, som det hører med til Bourgeoisiets «standard of life» at have i et smukt og rigeligt Udvalg: Køkkenudstyr til Bekvemmelighed for Husmoderen, solide, smagfulde og bekvemme Møbler, i alt Fald i én Stue til at byde Fremmede ind i, flere Lamper, hele Porcellænsstel af et kjønt Udseende, Sølvgaffler, slebne Glas,

Papir til Korrespondance osv. I de Fattiges Hjem maa man ogsaa have noget af alt dette, men i et forholdsvis langt ringere Omfang: man nøjes med de tarveligste Spiseredskaber og Dækketøj, spiser maaske uden Dug paa Bordet og Servietter, har kun én Lampe, hjælper sig saa godt man kan med et Par enkelte Kogekar, en enkelt Spand, lidt simpelt Stentøj, tillader sig sjælden den Luxus at skrive til Slægtninge osv. Med Hensyn til Kopper, Tallerkener og Sligt nøjes den Fattige med Fajance, der fortoldes lavere og altsaa har mindre Beskyttelse end Porcellæn; for Møbler er ligeledes Beskyttelsen højere for de finere og bedre end for de simple og tarveligere, der findes hos Smaakaarsfolk. I en Række af andre Tilfælde er Kvaliteten mere ensartet, men Forbrugets Kvantum stærkere stigende end Velstanden. Det staar unægtelig for os som utvivlsomt, at for denne store Gruppe af Artiklers Vedkommende bære de mere velhavede Klasser, især Middelstanden, den tunge Ende af Beskyttelsen, der sandsynligvis er rent progressiv. For flere af disse Varers Vedkommende er der forøvrigt Enighed om nogen Nedsættelse. — Den fjerde Gruppe har mere Karakteren af Nødvendigheds-gjenstande, men her vil der netop ogsaa under alle Omstændigheder finde en Række betydningsfulde Nedsættelser Sted. Beskyttelsen for Saltraffinaderierne trykker næppe i nogen paafaldende Grad, men gjør den det, saa er man jo ogsaa fra alle Sider enig om Salt-toldens Ophævelse. — Virkelig Betydning har derimod Beskyttelsen for Tilvirkningen af Skotøj og Manufakturvarer. Fodtøj fortoldes for Tiden med c. 67 Øre pr. Pd., ganske bortset fra dets bedre eller daarligere Kvalitet. Da alle Individier jo bruge Skotøj,

og de Fattige maaske oven i Kjøbet slide mere, hviler Beskyttelsen for dette Haandværk baade absolut og forholdsvis stærkt paa de ubemidlede Klasser. Som vi have set, gaar det imidlertid ikke an at nedsætte eller ophæve Tolden, da dette vilde være i høj Grad skadeligt for en meget stor Del Arbejdere. Derimod skulle vi henlede Opmærksomheden paa den i forskjellige Andragender fra Skomagere udtalte og i Folkethingets Lovudkast optagne Tanke, at dele Tolden i 3 Klasser efter Fodtøjets forskellige Kvalitet, eftersom det er af Læder i Forbindelse med vævede Stoffer eller af finere, farvede Skindsorter (højeste Sats) eller af Gede- og Kalveskind, Hestelæder og lign. (Middelsats) eller af grovere og stærkere Lædersorter saasom Fedt- og Fahl-læder (laveste Sats). Derved vilde jo Beskyttelsen blive forholdsvis stærkere for det finere Fodtøj, der bruges af de mere Velhavende, og Skatten altsaa stige med Velstanden. Skomagernes have foreslaaet henholdsvis 3—2 og 1 Kr., Folkethinget mener at kunne nøjes med 2—1 og $\frac{1}{2}$ Kr. — Hvad Manufakturvarer angaar, er Forholdet her af den største Interesse. Sagen er jo nemlig den, at for en stor Del af disse Varers Vedkommende er Forholdet saaledes, at det paa Grund af, at Beskyttelsen gives i Form af en Vægttold, væsenligst er de tungere og simplere Sorter, der fabrikeres her i Landet — og disse fordyres altsaa ved Beskyttelsen for Arbejderbefolkningen. Om nu end Konsumenternes Interesse jo for saa vidt maa siges at være den største, som disses Antal jo ubestridelig er det største, saa maa det dog paa den anden Side erindres, at de forskellige Slags Vævere, Hvergarnsvævere, Damaskvævere, Ravndugsvævere, Bomuldsvævere osv. netop høre til de mest tryk-

kede Erhverv, og at det virkelig her drejer sig om betydelige sociale Interesser, idet henimod en Snes tusinde Forsørgeres Velfærd ere knyttede til disse Satser. Ved Afvejningen af disse modsatte Interesser kan det nu strax i Almindelighed bemærkes, at de her i Landet tilvirkede Manufakturvarer, som det hedder i Danm. Stat. Side 432 Anm., «vel ere tarveligere» men «stærkere end de indførte Varer», hvilket vel med andre Ord vil sige, at de udenlandske Varer i Almindelighed have en langt større Soliditet i Forhold til Prisen end de indførte og altsaa for saa vidt en større Brugsværdi, hvad der strax tager noget af det odiøse bort. Det maa dertil holdes for Øje, at selv om disse Varer altsaa skulde være noget dyrere end de vilde være uden Beskyttelse, og selv om dette ikke fuldt opvejes ved en større Holdbarhed, saa er overhovedet denne Udgiftspost meget langt fra en saadan, der tynger stærkt end sige uforholdsmæssig stærkt paa Arbejderbefolkningens Budget. Paa Hverdagsdragten vises der i denne Samfundsklasse den allerstørste Spar-sommelighed og Økonomi, og Stadstøjet bruges kun paa Helligdagene. Hvis man kunde regne nøjagtig ud, hvor stor en Kvotadel Beskyttelsen for Tilvirkningen af Beklædningsgjenstande udgjorde i en Arbejderfamilies Ud-giftsbudget, føle vi os overbeviste om, at vi ville komme til et latterlig ringe Procenttal. Det er overhovedet ikke Udgiften hertil, der tynger, det er Fødevarer, Brændsel og Belysning og i Kjøbenhavn navnlig ogsaa Huslejen, som det kniber med at skaffe Penge til. Derfor maa det hævdes i principiel Almindelighed, at enhver Told-foranstaltning, der bidrager til at gjøre Fødemidlerne og de øvrige nævnte Fornødenheder mere prisbillige, f. Ex. Nedsættelser paa Kaffe, Sukker, Ris, Petroleum,

Kul osv., ubetinget forslaar langt bedre end noget saadant som Nedsættelser af Beskyttelsestolden paa Klædevarer, Metalvarer, Papir og lign., som der ofte er gjort en Del Postyr med paa krænkede demokratiske Følelsers Vegne. Vi tro, at det vilde være heldigt for Arbejderbefolkningen, om man anvendte en hel Del af den Iver, hvormed man for selve denne Samfundsklasses Skyld arbejder imod Beskyttelsen for Industrien, til at sørge for at faa hævet Sygeskatten til Apothekerne, og til at skaffe Arbejderne billigere Brød, naar Kornpriserne virkelig tillade det; thi det skal man i alt Fald ikke komme fra, at Beskyttelsen dog delvis kommer Mængden af Arbejderne til Gode qva Producenter, imedens de nævnte Skatter kun bringe dem Tab.

Hvad nu de enkelte Manufakturvarer angaar da kan det jo først bemærkes, at ved Tolden paa Pak-, Sække-lærred og Sejldug er Hensynet til Handel og Skibsfart jo saa fremtrædende, at den, som oven for omtalt, bør hæves. Herunder falder imidlertid i den nuværende Toldlov ogsaa Bomulds-Ravndug, der finder megen Anvendelse til Klæder og beskæftiger en stor Del Vævere. Saa vidt det kan skjønnes af Regeringsforslagets Motiver, vil dette dog vistnok blive henført under den almindelige Position for vævede Bomuldsvarer. Den for Fabrikationen af Trikotage og filerede og hækede Bomuldsvarer for Tiden givne Beskyttelse maa utvivlsomt erkjendes at være urimelig stor, og her bør der da ogsaa finde en betydelig Nedsættelse Sted. For Øjeblikket falde disse Varer ind under Toldlovens Position 147, med en Told af 32 Skill. pr. Pd. Regeringen har foreslaaet en Nedsættelse af 25 Øre og mener endda, «at en ikke ganske ringe Del af Beskyttelsen vil bibeholdes». Landstinget følger Re-

geringen, og Folkethinget gaar endogsaa ned til 20 Øre — Nedsættelser, der i Virkeligheden ere saa betydelige at de ville være til virkelig Gavn for den store Konsum. — Interessen koncentrerer sig dog navnlig om ensfarvede og flerfarvede Bomulds- og Linnedvarer samt ufarvede, mønstervævede Bomuldsvarer og Uldgods. Trykkede Bomuldsvarer spille derimod i denne Sammenhæng en mindre Rolle, da der saa godt som ingen Trykkerier findes her i Landet. Hvad nu ufarvede, mønstervævede Varer angaar, da ere disse jo i Regelen finere Ting, der, som Damask og Drejl, væsentlig maa siges dels at være ligefrem Luxusartikler, dels at høre ind under de Artikler, der, som det blev omtalt ovenfor, væsentlig kun konsumeres i noget betydeligere Omfang af Bourgeoisiet og op efter, saaledes at Kvantiteten stiger meget stærkt med Velstanden og er lav i Arbejderklassen. Naar Manufakturhandlerforeningen derfor i sit Andragende vilde «anse det for meget heldigt», at disse Varer, saa vidt man da kan forstaa af Andragendet, nedsættes fra en Told af 42 Øre — 20 Skill. — til 25 Øre, saa kan det Heldige herved vel være fuldkommen indlysende fra et merkantilt Standpunkt, men maa derimod siges at være mere problematisk fra et almindeligt Standpunkt, navnlig da Damaskvæverne høre til de mest trykkede af alle Arbejdere, og at foretage denne Nedsættelse, som Andragendet med rørende Hensyntagen over for Toldvæsenet udtaler, for at «faa en ensartet Fortoldning bragt til Veje», vilde jo rigtignok være yderst affabelt over for Toldvæsenet, men d'Hrr. Toldmænd ville vistnok utvivlsomt vide at finde sig i en mindre ensartet Fortolkning, da de sikkert bedre end nogen anden ere komne til Klarhed over, at Toldloven overhovedet ikke er gjort for

deres Bekvemmeligheds Skyld. Det kan i og for sig være skjønt, at have en simplificeret Toldlov, at have mange Manufakturvarer slaaede sammen under én Position med en lavere Told. Det er navnlig ikke mindst skjønt for de Handlende, men Fordelene ved at have en virkelig rationel Beskatning synes unægtelig at maatte kunne sættes ikke alene ved Siden deraf, men langt derover. Ved Omredigeringen af Manufakturvarepositionerne i Regeringens Forslag er f. Ex. ogsaa en Mængde værdifulde Varer, ja, «endogsaa rene Luxusstoffer, især Gardintøjer, Tøjer til Baldragter osv.» nedsatte fra 1 Kr. til 25 Øre pr. Pd. Ganske vist vil man derved for Fremtiden undgaa en Mængde «Bryderier og Tvistigheder mellem Toldvæsenet og de Klarerende», idet Bestemmelsen i den nuværende Pos. 146 om «klare og aabne Varer» synes at kunne give Anledning til «Tvivl», men dette vindes paa Bekostning af, at Tolden, som Motiverne selv med øjensynlig Forbavselse træffende udtrykke det, «egentlig bliver uforholdsmæssig lav», hvilket Ord «egenlig» synes os ret egentlig at vise, hvor megen «Tvivl» man bør nære om denne Bestemmelses Fortræffelighed. Af de andre under Pos. 146 opførte Varer vil en stor Del gaa ned fra 1 Kr. til 42 Øre pr. Pd., skjønt den væsentlig omfatter rene Luxusartikler. Disse Bekvemmeligheds-hensyn, der bryde tværs igjennem alle Beskatningsprincipper, burde virkelig ikke have Ret til at raade saa frit ved Udarbejdelsen af Toldloven. Hvor vigtig en Varetagelse af Handelstandens Tarv end maa siges at være, maa det dog erindres, at her staar den i det Hele og Store dog ret velhavende Handelsstand overfor de fattige Vævere. — Tolden paa kulørte, vegetabile Varer var i Regeringsforslaget af 1871 sat til 33 Øre pr. Pd. hvilket

er en Nedsættelse fra 24 og 20 Skill. henholdsvis for flerfarvede og ensfarvede Bomuldsvarer. I det sidste Forslag er Tolden sat til 42 Øre, hvilket altsaa kun for flerfarvede Varer er en Nedsættelse; Folkethinget gaar ned til 40 Øre. Dette kunde ogsaa gaa uden at træde Vævernes Interesser for nær, hvis Tolden paa Garn tillige blev nedsat, hvorved altsaa Beskyttelsen vel ikke vilde blive mindre, men den absolute Pris dog forringes en Del. — For Klædevarernes Vedkommende er det socialpolitiske Hensyn mindre, medens Beskyttelsen saa godt som udelukkende hviler paa den daarlig stillede Del af Befolkningen, og vi kunne derfor slutte os til Folkethingets Forslag om nogen Nedsættelse, men med en samtidig Indførelse af en Værditold (40 Øre pr. Pd. + 5 pCt. af Værdien)*. — Beskyttelsen for Skrædderhaandværket kan jo, som vi have set ikke opgives, men det er ogsaa tvivlsomt, om den særlig hviler paa den ubemidlede Del; tværtimod indføres der jo netop simple og daarlige færdigsyede Dragter, medens Fordringerne til at en Klædning sidder godt og har et godt Snit, stige med den sociale Stilling.

Der er endnu nogle store Forbrugsartikler tilbage, hvor Beskyttelsen kan siges at hvile tungt paa Smaa-kaarsfolk, nemlig raffineret Sukker, Ost og Røgtobak. Ostetolden vil imidlertid efter al Sandsynlighed blive hævet og dermed ogsaa Beskyttelsen for Ostetilvirkningen, og fra alle Sider har der været Enighed om Nedsæt-

---

*) Man bør saa meget mindre krympe sig ved at foretage denne Nedsættelse, som vi her staa overfor en Fabrikindustri — medens Bomuldsvæveriet derimod væsentligst er Haandværk —, og Beskyttelsen vanskeligere kommer Arbejderne til Gode i en saadan.

telse af Beskyttelsen for raffineret Sukker under Henvisning til Nedsættelserne af Tolden paa Raffinaderiernes Hjælpestoffer. Hvis det virkelig er Meningen med den rejste Bevægelse ikke alene at ville have Nedsættelse paa uraffineret Sukker eller i Roesukkerafgiften, men paa al Sukker, falder Ubilligheden paa dette Punkt jo ogsaa bort, hvis disse Forslag følges. For Røgtobaks Vedkommende burde der maaske finde nogen Nedsættelse af Beskyttelsen Sted, hvad der ogsaa har været paatænkt baade af Regeringen og Folketinget.

Det viser sig saaledes, at naar Tolden paa Skotøj klassificeres, Ostetolden hæves, og Tolden paa raffineret Sukker, Røgtobak — og vi kunne tilføje Symaskiner jfr. ovf. — nedsættes, kan det saa langt fra siges, at Beskyttelsen hviler særlig paa den mindre bemidlede Del af Befolkningen, at der egenlig kun bliver Beskyttelsen for nogle Beklædningsgjenstandes Tilvirkning tilbage, hvorom dette kan siges med Rette — og hvad denne angaar skulle vi henvise til de almindelige Bemærkninger ved Manufakturtolden. Vi se derfor ikke rettere end, at naar en Del Reformer gennemføres, vil der ud fra dette Beskatningssynspunkt Intet være at indvende imod at bevare Beskyttelsen som en Beskatning af de Velhavende, af Besidderne af de lukrative Erhverv, deriblandt ogsaa Landbruget, til Fordel for de Erhverv, hvori en overvejende Del, netop af Bybefolkningen, faar sit Udkomme.

Som allerede oven for antydet, finder Beskatningssynspunktet en ganske særlig Anvendelse paa en Række Erhverv, som vi kortelig kunne betegne som Luxusproduktioner. Ved Kjøbet af disses Artikler kommer der nemlig en Skatteevne til Syne, som Beskyttelses-

tolden rigtig tager Sigte paa. — Det er rimeligt, at Folk, der have Raad til et regelmæssigt Forbrug af forskellige fysiske og sociale Nydelseskjenstande, bidrage noget klækkeligt til de Arbejdere, der ved deres Virksomhed forskaffe dem disse Nydelser. Et almindeligt Ræsonnement over for Beskyttelse er jo dette, at naar alle Folk vilde gjøre sig klar over, at de, idet de kjøbte en vis Vare, maatte betale den dyrere for lige frem at «fodre» nogle enkelte Fabrikanter, som det mere agitorisk end korrekt udtrykkes, saa vilde der derved vækkes en Harme saa stor, at den nok skulde feje al Beskyttelse over Ende. Vi tro, at denne Betragtning her kan vendes om: hvis det blev gjort klart for de Folk, der ryge fine Cigarer og gaa med Glacéhandsker, at de ved at give nogle Øre mere vilde bidrage til at mildne Tilværelsen noget for en Del fattige Handskemagere og Cigarrullersker, vilde selv den tarveligste Grad af Skamfølelse forbyde dem at harmes derover, ja, det vilde maaské endogsaa give dette at ryge Cigarer og gaa med Handsker ligesom en Charme mere, saa at denne Skat uden Tvivl vilde blive baaren med større Taalmod end nogen anden. En saadan behagelig Maade at bidrage til de Fattige paa, som er forbunden med selv at skaffe sig Nydelser, viser sig overalt at være den, der tiltaler Publikum mest. Det er saaledes det samme Princip og den samme psykologiske Iagttagelse, hvorpaa Basarer og Forestillinger i veldædigt Øjemed beror.

Fra en anden Side lader Retfærdigheden af denne Art af Beskyttelse sig dog endnu klarere godtgjøre. Nogen individuel Ulighed i Indtægts- og Formuefordelingen maa sikkerlig anses for nødvendig, dels som en

Forudsætning for Kulturen*), dels som en gavnlig Spore for Kappelstriden og Energi. Ulighederne i Indtægtsfordelingen bør derfor kun modvirkes af Staten, naar og for saa vidt som de bringe Nød og Elendighed eller de benyttes til Luxus i Stedet for til at fremme Kulturøjemed. Naar den sidstnævnte Tendens skal modvirkes, maa man særlig tage Indtægternes Anvendelse med i Betragtning, og gaar denne til en vis Tid stærkt i Retning af visse bestemte Arter af Luxusforbrug synes Luxusskatter at være det naturligste og virksomste Middel at gribe til. Indretter man nu saadanne Skatter til Staten, behøver kun den ene Side af Sagen at ske Fyldest, nemlig at der tages fra de mere Velstaaende, men man løber Fare for, at de derved indvundne Penge bruges til andre Øjemed, eller som for Tiden her i Landet: hober op, saa at den anden Del af Opgaven ikke bliver løst: at der gives til de mindre Bemidlede. Ved Beskyttelsen af Luxuserhverv slaar man derimod paa én Gang begge Fluer med et Smæk, idet der her baade tages og gives. Ved Beskyttelsen sker der stadig en Omfordeling af Indkomster i den rigtige Retning, den til Luxus benyttede Ulighed modarbejdes umiddelbart herigjennem. Man indvende ikke herimod: hvorfor skal denne Omfordeling netop komme de Arbejdere til Gode, der ere beskæftigede i disse Erhverv og ikke andre? — Her er jo nemlig ikke Tale om at indføre Foranstaltninger til Fordel for enkelte Arbejdere fremfor andre, men om at beholde eller fuldstændiggjøre de Foran-

*) Herpaa beroede jo i Oldtiden Slaveriets relative, historiske Berettigelse, idet kun den Omstændighed, at saa mange slæbte og sled, under de daværende slette Produktionsforhold kunde skabe det Otium, der var nødvendigt for Udviklingen af en saa høj Kultur.

staltninger, som vi allerede have, og som dog gavne nogle Arbejdere ved at hæve Standard-Niveauet i Erhverv, der ere daarlig stillede i sig selv, hvilket jo alene den Omstændighed, at de behøve Beskyttelse, tilstrækkelig beviser; her er kun Tale om i det hele at opretholde enhver Foranstaltning, som allerede modarbejder den nuværende Indtægtsulighed. Hvad der videre bør gøres i denne Retning for andre Arbejdere eller Arbejderne overhovedet, er jo et Spørgsmaal, som ikke hører her ind under.

Vi skulle særlig henlede Opmærksomheden paa Cigararbejdernes Stilling, Hvis den af Folkethinget vedtagne Toldsats af Raatobak og Cigarer, nemlig henholdsvis 25 Øre pr. Pd. og 40 Øre + 5 pCt. af Værdien, var bleven gennemført, vilde dette uden Tvivl have haft en højst sørgelig Indflydelse paa Arbejdslønnen i dette, allerede i Forvejen stærkt trykkede Fag. Den nominelle Beskyttelse er for Tiden Kr. 7.06 pr. 1000 Cigarer; hvis Folkethingets Lovforslag var bleven Lov, vilde den for Cigarer til en Værdi af henholdsvis 35—40—45 Kr. pr. 1000 være sunket ned til resp. 1.55—1.80—2.05. Det vil let indses, at en saa stor Nedsættelse vilde have været aldeles ødelæggende for Erhvervets Arbejdere. For Tiden er jo Forholdet saa, at Kvinder med disses lavere Fordringer til Livet i større og større Omfang trænger sig ind i Faget og trykke Arbejdspriserne ogsaa for Mændene. Det er vel især kun de simple Sorter, som Kvinderne forarbejde, men under den nuværende Vægttold synker Beskyttelsen stærkt jo bedre og finere Cigarerne blive, d. v. s. det er paa Kvindernes Arbejde den spiller nogen Rolle og ikke paa Mændenes. Den store indbyrdes Kon-

kurrence imellem Cigarfabrikanterne bevirker at Cigarerne i Almindelighed ikke kunne fordyres med hele Beskyttelsens Beløb, c. 7 Kr. pr. Mille. Allerede ved Cigarer til en Engrospris af c. 50 Kr. pr. Mille, hvor jo endogsaa de fulde 7 Kr. kun udgjør 14—15 pCt., hvilket jo næppe svarer til Driftsherrens almindelige Avance, end sige levner Noget til Arbejderne, begynder altsaa Beskyttelsen, saa at sige, at slippe op, og Udlandets Konkurrence at blive effektiv. Hvis man vilde beholde den nuværende Beskyttelse for de simple Cigarsorter — hvortil der er god Anledning, da ogsaa disse ere Luxus i alt Fald i Modsætning til Røgtobak —, men akceptere Folkethingets Værditold, vilde et retfærdigt Forhold fremkomme. Satte man, som foreslaaet, Raatobaktolden til 25 Øre pr. Pd. og Cigartolden til 40 pCt. af Værdien*), vilde Beskyttelsen bevares uforandret for de daarligere Slags, medens den derimod vilde stige med Kvaliteten, og saaledes ved en Cigar til 60 Kr. pr. Mille blive til 31 à 32 pCt. af Værdien. Selv om Konkurrencen naturligvis vil forhindre, at Fordyrelsen bliver lige saa stor, vil der dog herved være givet betydelige Chancer for, at Fabrikanterne kunne give noget højere Arbejds løn for de bedre Sorter o: til de mandlige Arbejdere, hvis økonomiske Existens ellers bliver mere og mere truet paa den ene Side af den paa de bedre Sorter bristende Beskyttelse, paa den anden Side af den for de daarligere Sorters Vedkommende indtrængende kvindelige Arbejds-

---

*) Dette vilde paa ingen Maade blive for høj en Beskatning, da den væsenligst vilde ramme Importen af Havannacigarer.

kraft. Og som bekjendt er det store Arbejderinteresser, det her drejer sig om.

For ganske kort at résumere de foranstaaende Betragtninger skulle vi sluttelig samle disse i følgende Sætninger:

- 1) Beskyttelsen bør som Hovedregel bevares i sit nuværende Omfang og altsaa blot nedsættes i et Forhold, som nogenlunde svarer til Lettelserne paa Industriens Raa- og Hjælpestoffer. Navnlig bør den ubetinget fastholdes
  - a) hvor den allerede har vist sig effektiv ved at samle en betydelig Arbejdermængde.
  - b) Selv hvor dette ikke er Tilfældet, bør den fastholdes, naar Toldens Ophævelse ikke kan antages at ville have en Lettelse for Konsumenten til Følge, men blot vil gavne en enkelt Samfundsklasse til Skade for det Almene (Statskassen).
- 2) Som Undtagelse fra den almindelige Regel bør der finde Nedsættelser i, ja endog Ophævelse af Beskyttelsen Sted
  - a) paa en Række for Skibsfarten og Handelens uhindrede Udvikling særlig vigtige Punkter (Sejldug, Skibe, Sækkelærred osv.),
  - b) hvor Beskyttelsen væsenligst hviler paa de Fattige eller tynger disse i uforholdsmæssig høj Grad (Ostetolden, Skotøjstolden osv.), og endelig selvfølgelig
  - c) hvor overvejende Sandsynlighed kan tilvejebringes for, at en Industri kan staa sig uden Beskyttelse (hvilken Regel mere har theoretisk end praktisk Betydning for Tiden her i Landet).
- 3) Beskyttelsen kan, hvor særlige Hensyn tale

derfor (specielt daarlige Arbejdsforhold som f. Ex. hos Cigarmagerne og Handskemagerne), forhøjes i Luxusproduktioner.

Tabelbilag.

Beskyttede Erhverv.	Gjennemsn. Dagløn.	Gjennemsn. Akkordbeta- ling pr. Uge.
	Kr.	Kr.
Billedskjærere	2.75	16.50
Blikkenslagere.....	3.50	25.00
Bødkere	3.00	20.00
Børstenbindere	3.00	17.00
Bøssemagere	2.75	»
Dugmagere	»	18.00
Fajance- og Lervarefabrikanter.. ..	3.00	22.00
Farvere.....	2.33	16.00
Filehuggere	3.30	18.00
Forgyldere.....	3.00	»
Garvere.....	2.90	19.00
Gibserne	2.66	»
Gjørtlere	2.70	18.00
Guldsmede & Sølvvarefabrikanter.....	3.00	20.00
Guldtrækkere.....	4.00	»
Handskemagere.....	»	18.00
Instrumentmagere, kirurgiske	3.35	22.00
— musikalske	3.45	21.70
— optiske.....	3.00	20.00
Kobbersmede.....	3.00	»
Konvolutfabrikanter.....	2.50	»
Korkvarefabrikanter.....	»	17.50
Kunstdrejere.....	2.50	18.00
Kurvemagere	»	16.00*
Maskinfabrikanter & Jærnstøbere.....	3.00	24.00
Mekanici	3.00	27.00
Naalemagere	2.50	18.00
Porcellænfabrikanter	»	26.00

Beskyttede Erhverv.

	Gjennemsn. Dagløn.	Gjennemsn. Akkordbeta- ling. pr. Uge.	
	Kr.	Kr.	
Possementmagere	2.75	20.00	
Sadelmagere	3.00	18.00	
Skibsbyggere	3.00	»	
Skriftstøbere	3.00	»	
Smede	3.00	18.00	
Snedkere {	Stolemagere	»	16.00
	Kunstsnedkere	»	17.00
	Maskinsnedkere	»	22.00
Stenhuggere	4.00	20.00	
Stukkaturfabrikanter	4.00	26.00	
Sukkervarefabrikanter	3.33	26.00	
Tapetfabrikanter	»	16.50	
Terrakottafabrikanter	»	23.00	
Tændstikkefabrikanter	3.25	»	
Uhrmagere	»	20.00	
Vognfabrikanter	3.00	20.00	
Vægtfabrikanter	3.20	25.00	
Værktøjsfabrikanter, Slibere	»	20.00	
— Smede	»	25.00	
— Drejere	»	30.00	

Ubeskyttede Erhverv.

	Gjennemsn. Dagløn.	Gjennemsn. Akkordbeta- ling. pr. Uge.
	Kr.	Kr.
Bagere ²⁾	2.40	»
Bogbindere	3.00	20.00
Bogtrykkere	4.00	20.00
Cementfabrikanter	2.83	(24.00)
Frisører ²⁾	2.00	»
Glarmestre	2.65	20.00
Møllere	2.67	»
Møllebyggere	3.65	»
Skorstensfejere ²⁾	3.66	»
Slagtere	2.72	»
Svineslagtere	2.67	»
Voxdugsfabrikanter	»	19.00

Anm.

1. * Jfr. Tabelv. t. Kbhvns Stat. Nr. 7 Anm. t. Kurvemagerne.
  2. ²⁾ Tabelværket opgiver kun Lønningssatserne uden Kost og Logis. Her er Kosten beregnet til c. 67 Ø. pr. Dag, Logis til c. 33 Ø. dgl. (jfr. Tabelværk t. Kbhvns. Stat. Nr. 6 og Prof. Scharling: Om Best. af en Fam. Indtægt [Nat. Tidsskr. 1881]).
  3. For Barberere, Chokoladefabrikanter, Cindersfabrikanter, Hattemagere, Konditore, Rebslagere, Spillekortfabrikanter og Straahattefabrikanter foreligger ingen Opgivelse af Gjennemsnitslønnen.
-